

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 69/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Параоки саглеч рџаа Азона Вџрџа Вџрџа
Омбудсман

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

дел. бр. 28543 датум: 02.10.2014.г

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети РЦГП према Мађарској

Београд, септембар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Регионални центар граничне полиције према Мађарској
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Покрајински заштитник грађана - омбудсман у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права.
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	12. септембар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јагода Вјештица, <i>Стручна служба Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i></p> <p>Чланови тима: Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Регионалном центру граничне полиције према Мађарској остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

Лишавање слободе и идентификација нерегуларних миграната и тражиоца азила

Пракса поступања према странцима затеченим на територији која потпада под надлежност РЦПП према Мађарској различита је у зависности од тога да ли је затечено лице нерегуларни мигрант или тражилац азила. Када се каже тражилац азила, мисли се пре свега на лица која су затечена са потврдом о израженој намери да се тражи азил или са дозволом за привремено одсуство из неког од центара за азил. Са друге стране, нерегуларним мигрантима сматрају се лица која су затечена у вршењу прекршаја незаконитог преласка државне границе (чл. 65, ст. 1. Закона о заштити државне границе)⁴ или лица која су, у складу са Законом о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве⁵ враћена из Мађарске.

Пошто затекну нерегуларног мигранта у граничном појасу (најчешће у покушају незаконитог преласка границе ван граничног прелаза), припадници РЦПП га лишавају слободе и одводе у најближу станицу граничне полиције. Тамо се након претреса приступа утврђивању његовог идентитета тако што странац сам даје изјаву о својим личним подацима (име, презиме, датум и место рођења, земље порекла и слично) чија се веродостојност не може проверити. Наравно, уколико странац поседује одређену исправу издату у земљи порекла (лична карта или пасош), подаци из те исправе се узимају као веродостојни приликом утврђивања идентитета. С обзиром да за то немају техничке могућности, припадници РЦПП не врше дактилоскопију и фотографисање странаца, нити имају приступ електронској евиденцији „Афис“. Из тог разлога, они нису у могућности да провере да ли је странац који је затечен, па потом лишен слободе већ идентификован у некој од полицијских управа у Србији. Према речима представника РЦПП са којима је НПМ тим обавио разговор, сви странци лишени слободе предају се на даље поступање ПУ Суботица.

У току 2013. године 1861 странац је спречен у покушају незаконитог преласка државне границе. Од тога њих 1504 били су пореклом из земаља из којих долази највећи број избеглица.⁶ Њих 1233 лишено је слободе приликом покушаја незаконитог уласка у Мађарску ван граничног прелаза, на тзв. „зеленој граници“, док је њих 271 лишено слободе на самом граничном прелазу ка Мађарској.⁷ У току 2014. године 1349 странаца је спречено да незаконито пређе државну границу, од тога 1189 странаца је спречено ван граничног прелаза, а 160 на самом граничном прелазу. Добијени подаци су за потребе посете НПМ обједињени на нивоу свих станица граничне полиције⁸ које се налазе у саставу РЦПП према Мађарској.⁹ Свака од тих СПП води своје посебне евиденције које се иначе не обједињују у седишту које је посетио НПМ тим, тако да чланови тима нису били у могућности да изврше увид у евиденције о поступању према нерегуларним мигрантима.

Поступање према тражиоцима азила, односно странцима који су затечени са потврдом о израженој намери за тражење азила, тј. дозволом за привремено одсуство из неког од центара за азил је нешто другачије. Према речима представника РЦПП, та лица се не лишавају слободе нити се приступа утврђивању њиховог идентитета. Она се једноставно упућују да се врате у неки од центара за азил. Припадници РЦПП поступају на овакав начин чак и када затекну странца који са собом поседује потврду о израженој намери за

⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 97/2008, у даљем тексту ЗЗДГ.

⁵ „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 103/2007, у даљем тексту Споразум о реадмисији са Европском заједницом.

⁶ Земље попут Сирије, Еритреје, Авганистана и Пакситана.

⁷ Та лица су покушала да пређу границу у камионима, комбијима, гепецима аутомобила, или возилима која имају дупла дна и слично.

⁸ У даљем тексту СПП.

⁹ РЦПП према Мађарској у свом саставу има 6 станица граничне полиције које се простиру дуж границе са Мађарском и у којима се обављају све наведене радње.

тражење азила која је издата пре више од 72 сата.¹⁰ Уколико би се предузимале мере и према овој категорији странаца, саговорник НПМ је истакао да би број предузетих мера износио неколико хиљада. Овај податак указује да странци који су злоупотребили Закон о азилу¹¹ имају веће шансе да несметано и незаконито напусте Србију него странци који нису изразили намеру да траже азил како би избегли примену одредаба Закона о странцима.¹²

Поступање према странцима који су у складу са Законом о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве¹³ враћени у Србију

РЦПП према Мађарској задужен је за прихват странаца и домаћих држављана који се због незаконитог уласка у Мађарску из Србије враћају у редовном поступку реадмисије. У сарадњи и по налозима Одсека за примену споразума о реадмисији - Управе за опште послове - МУП, припадници РЦПП према Мађарској прихватају од мађарских граничних органа домаће држављане и странце који се враћају по стандардном поступку реадмисије.

Према речима полицијских службеника РЦПП, прихваћени странци предају се на даље поступање ПУ Суботица.

У току 2014. године, на граничним прелазима Хоргош и Келебија, прихваћено је укупно 1519 лица, од чега 381 домаћи држављанин и 1138 нерегуларни мигрант. Највећи број нерегуларних миграната је из Сирије (225), Авганистана (117), Еритреја (58) и Пакистана (55). И у овом случају добијени подаци су за потребе НПМ посете обједињени на нивоу свих СГП које се налазе у саставу РЦПП према Мађарској. Свака од тих СГП¹⁴ води своје посебне евиденције које се иначе не обједињују у седишту које је посетио НПМ тим, тако да чланови тима нису били у могућности да изврше увид у било какве евиденције о поступању према нерегуларним мигрантима који су враћени из Мађарске, као ни предмете који се однос на примопредају наведених лица и поштовање њихових процесних права.

¹⁰ Што значи да је статус странца на територији РС, ван Центра за смештај тражиоца азила у који су смештени, незаконит.

¹¹ "Сл. гласник РС", бр. 109/2007.

¹² „Сл. гласник РС”, бр. 97/2008.

¹³ „Сл. гласник РС - Међународни уговори”, бр. 103/2007, у даљем тексту Споразум о реадмисији са Европском заједницом.